

Shmini Atzeret (on Shabbat)

שְׁמִינִי עֶצֶרֶת (בַּשַּׁבָּת)

ראשון

דברים 14

You must surely tithe all the produce of your planting, that your field yields on a yearly basis.

22 עֲשֹׂר תַעֲשֹׂר אֶת כָּל-תְּבוּאֹת זֶרְעֶךָ הַיֵּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה

שָׁנָה:

עֲשֹׂרָא תַעֲשֹׂר יֵת כָּל עֵלְלֵת זֶרְעֶךָ דִּיפּוֹק חֲקָלָא שְׁתָּא  
בְּשָׁתָא

Rashi

לא תבשל גדי וגו' עשר תעשר. מה ענין זה אצל זה, אמר להם הקב"ה לישראל, אל תגרמו לי לבשל גדיים של תבואה עד שהן במעי אמותיהן, שאם אין אתם מעשרים מעשרות כראוי, כשהוא סמוך להתבשל אני מוציא רוח קדים והיא משדפתן, שנאמר וּשְׂדֵפָה לִפְנֵי קָמָה (מלכים ב יט, כו), וכן לענין בכורים: שנה שנה. מכאן שאין מעשרין מן החדש על הישן (ספרי קה):

You shall eat in the presence of Adonoy, your God, in the place He chooses to house His Presence there—the tithe of your grain, your wine, and your olive oil, and the firstborn of your cattle and flocks; in order that you learn to fear Adonoy, your God, all the years.

וְתִכּוֹל קֶדֶם יי אֱלֹהֶיךָ בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי לְאַשְׁרָאָה  
שְׁכֻנְתָּהּ תִּמְן מַעֲשֵׂר עֲבוּרָךְ חֲמֻרָךְ וּמִשְׁחָךְ וּבְכוּרֵי  
תּוֹרְךָ וְעֶנְךָ בְּדִיל דְּתִילַף לְמַדְחַל קֶדֶם יי אֱלֹהֶיךָ כָּל  
יוֹמֵיָא

23 וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר לְשֹׁכֵן

the firstling  
of man  
or...

שְׁמוֹ שֶׁם מַעֲשֵׂר דְּגָנְךָ תִּירְשֶׁנָּה וַיִּצְהָרְךָ וּבְכֹרֶת

בְּקֶרְךָ וְצִאָנְךָ לִמְעַן תִּלְמַד לִירְאָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

כָּל־הַיָּמִים:

Rashi

ואכלת וגו'. זה מעשר שני, שכבר למדנו ליתן מעשר ראשון ללוים, שנאמר כי תקחו מאת בני ישראל וגו' (במדבר יח, כו), ונתן להם רשות לאכלו בכל מקום, שנאמר וְאָכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּכֹל מְקוֹם (שם לא), על כרחך זה מעשר אחר הוא:

If the journey will be beyond you; if you will be unable to carry it because the place is distant for you where Adonoy, your God, chooses to set His Presence there, for Adonoy, your God, has blessed you—

וְאִרִּי יִסְגִּי מִנֶּךָ אֲרֻחָא אֲרִי לֹא תִכּוֹל לְמַטְלָה אֲרִי  
יִתְרַחֵק מִנֶּךָ אַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יי אֱלֹהֶיךָ לְאַשְׁרָאָה  
שְׁכֻנְתָּהּ תִּמְן אֲרִי יְבָרְכְנָךְ יי אֱלֹהֶיךָ

24 וְכִי־יִרְבֶּה מִמֶּךָ הַדֶּרֶךְ כִּי לֹא תוּכַל שְׂאתָּ כִּי־יִרְחַק

מִמֶּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוּם שְׁמוֹ שֶׁם

כִּי יְבָרְכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

Rashi

כי יברכך. שתהא התבואה מרובה לשאת:

you will substitute coins. You will bundle the coins in your hand, and will go to the place that Adonoy, your God, chooses.

וְתָתַן בְּכֶסֶף וּתְצוֹר כֶּסֶף בְּיָדְךָ וְתֵהְיֶה לְאַתְרָא דִּי  
יִתְרְעִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ

You will spend the money for anything you desire—for cattle, sheep, wine, intoxicating liquor—and for anything that you wish; and you will eat there in the presence of Adonoy, your God, and will rejoice, you and your household.

וְתָתַן כֶּסֶף בְּכָל דִּי יִתְרְעִי נִפְשֶׁךָ בְּתוֹרֵי וּבִעֲנָא  
וּבְחֶמֶר חֲדָת וְעֵתִיק וּבְכָל דִּי תִשְׁאַלְנָךְ נִפְשֶׁךָ וְתִיכּוֹל  
תִּמְן קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְתִחַדִּי אֶת וְאִנֵּשׁ בֵּיתְךָ

וְתָתַתָּה בְּכֶסֶף וְצִרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ וְהִלַּכְתָּ <sup>to cramp</sup> 25  
אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:

וְתָתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכָל אֲשֶׁר־ <sup>to wish for</sup> תִּאֲוָה נִפְשֶׁךָ בְּבָקָר 26  
וּבִצְאָן וּבִיִּין וּבִשְׂכָר וּבְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נִפְשֶׁךָ וְאִכְלָתָּ  
שָׁם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשִׂמְחָתָה אַתָּה וּבֵיתְךָ:

Rashi

בכל אשר תאוה נפשך. כלל:  
בבקר ובצאן וביין ובשכר. פרט:  
ובכל אשר תשאלך נפשך. חזר וכלל, מה הפרט מפורש ולד, ולדות הארץ, וראוי למאכל אדם וכו' (עירובין כז:):

And the Levite who is in your city, you must not abandon; since he has no portion or inheritance with you.

וְלֹאָה דִּי בְּקִרְוֶיךָ לֹא תִשְׁבַּקְנָה אֲרִי לִית לֵה חֵלֶק  
וְאַחֲסָנָא עִמָּךְ

וְהַלְוִי אֲשֶׁר־בְּשַׁעְרֶיךָ לֹא תַעֲזֹבֵנּוּ כִּי אֵין לוֹ חֵלֶק 27  
וְנִחַלָה עִמָּךְ: (ס)

Rashi

והלוי וגו' לא תעזבנו. מליתן לו מעשר ראשון:  
כי אין לו חלק ונחלה עמך. יצאו לקט שכחה ופאה והפקר, שאף הוא יש לו חלק עמך בהן כמוך, ואינן חייבין במעשר:

At the end of three years, separate all the tithes of your produce of that year and set them aside in your city.

מסוף תלת שנים תפק ית כל מעשר עלתך בשתא  
ההיא ותצנע בקריתך

28 מקצה | שלש שנים תוציא את-כל-מעשר תבואתך

בשנה ההוא והנחת בשעריך:

Rashi

מקצה שלש שנים. בא ולמד, שאם השהה מעשרותיו של שנה ראשונה ושניה לשמטה, שיבערם מן הבית בשלישית:

The Levite shall come, for he has no portion or inheritance with you, and the proselyte and the orphan and the widow who are in your city, let them eat their fill; in order that Adonoy, your God, bless you in all the endeavors that you make.

וייתי לואה ארי לית לה חלק ואחסנא עמך וגיורא  
ויתמא וארמלא די בקריתך ויכלון וישבעון בדיל די  
יברכנך יי אלהך בכל עובדי ידך די תעבד

29 ובא הלוי כי אין-לו חלק ונחלה עמך והגר והיתום

והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבועו למען יברכך

יהוה אלהיך בכל-מעשה ידך אשר תעשה: (ס)

Rashi

ובא הלוי. ויטול מעשר ראשון:

והגר והיתום. ויטלו מעשר שני שהוא של עני של שנה זו, ולא תאכלנו אתה בירושלים כדרך שנזקקת לאכול מעשר שני של שתי שנים:

ואכלו ושבועו. תן להם כדי שבעו, מכאן אמרו אין פוחתין לעני בגורן וכו', ואתה מוליך לירושלים מעשר של שנה ראשונה ושנייה שהשקית, ומתודה בערתי הקדש מן הבית (דברים כו, יג), כמו שמפורש בכי תכלה לעשר (שם יב):

## שני

## דברים 15

At the end of seven years, you are to make shemitah.

sabbatical  
year

1 מִקֵּץ שִׁבְע־שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה :

מסוף שבע שנים תעבד שמיטתא

Rashi

מקץ שבע שנים. יכול שבע שנים לכל מלוה ומלוה, תלמוד לומר קרבה שנת השבע (לקמן פסוק ט), ואם אתה אומר ז' שנים לכל מלוה ומלוה, להלוות כל אחד ואחד, היאך היא קרבה, הא למדת ז' שנים למנין השמיטות:

And this is the statement of shemitah:  
suspend every creditor's hand from his loan to his neighbor; he will not claim [it] from his neighbor or his brother because it was proclaimed shemitah to Adonoy.

to fling  
down

2 וְהָיָה דְבַר הַשְּׁמִטָּה שְׁמוֹט כָּל־בֹּעַל מִשָּׂה יָדוֹ אֲשֶׁר

to lend or  
borrow  
on...

יִשָּׂה בִרְעֻהוֹ לֹא־יִגֹּשׁ אֶת־רֵעֻהוּ וְאֶת־אָחִיו

כִּי־קָרָא שְׁמִטָּה לַיהוָה:

וְדִין פְּתִגָּם שְׁמִטָּתָא דְתַשְׁמִט כָּל גִּבְר מְרִי רְשׁוֹ דִּי  
יִרְשִׁי בְחֻבְרָה לָא יִתְבַּע מִן חֻבְרָה וּמִן אַחוּהִי אֲרִי  
קָרָא שְׁמִטָּתָא קָדָם יי

Rashi

שמוט כל בעל משה ידו. שמוט את ידו של כל בעל משה:

You should demand payment from the stranger, but what you have with your brother your hand will relinquish.

foreigner

3 אֶת־הַנֹּכְרִי תִגֹּשׁ וְאֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ אֶת־אָחִיךָ תִשְׁמֹט

יָדְךָ:

מִן בֵּר עִמָּמִין תִּתְבַּע וְדִי יְהִי לְךָ עִם אַחוּךָ תִשְׁמֹט יָדְךָ

Rashi

את הנכרי תגש. זו מצות עשה (ספרי קיג):

End it [poverty], so that there will be no one, destitute among you when Adonoy will surely bless you in the land that Adonoy, your God, is giving you as territory to inherit.

לְחֹד אֲרִי לֹא יִהְיֶה בְּךָ מִסְכָּנָא אֲרִי בְּרָכָא יְבָרְכֶנָּךְ יי  
בְּאַרְעָא דִּי יי אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לְךָ אַחְסָנָא לְמִירְתָּהּ

Rashi

אפס כי לא יהיה בך אביון. ולהלן הוא אומר כי לא יחדל אביון, אלא בזמן שאתם עושים רצונו של מקום אביונים באחרים ולא בכם, וכשאין אתם עושים רצונו של מקום אביונים בכם: אביון. דל מעני, ולשון אביון שהוא תאב לכל דבר:

Only if you will listen to the voice of Adonoy, your God, to guard to fulfill this entire mitzvah that I am commanding you today.

לְחֹד אִם קִבְּלָא תִקְבֹּל לְמִימְרָא דִּי אֱלֹהֶיךָ לְמַטָּר  
לְמַעַבְדָּא יֵת כָּל תַּפְקֻדָּתָא הָדָא דִּי אָנָּא מְפַקְדֶּךָ יוֹמָא  
דִּין

Rashi

רק אם שמוע תשמע. אז לא יהיה בך אביון: שמוע תשמע. שמע קמעא, משמיעין אותו הרבה:

When Adonoy, your God, blesses you just as He told you, you will grant loans to nations but you will not borrow; and you will rule over many nations, but over you they will not rule.

אֲרִי יי אֱלֹהֶיךָ בְּרָכָךְ כְּמָא דִּי מְלִיל לְךָ וְתוֹזֵף לְעַמְּמִין  
סְגִיִּין וְאֵת לֹא תוֹזֵף וְתִשְׁלֹט בְּעַמְּמִין סְגִיִּין וְכָךְ לֹא  
יִשְׁלֹטוּן

4 אָפֶס כִּי לֹא יִהְיֶה־בְּךָ אֲבִיוֹן כִּי־בְרָכְךָ יְבָרְכֶךָ יְהוָה  
בְּאַרְצֵךְ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן־לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ:

5 רַק אִם־שְׁמוּעַ תִּשְׁמָע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר  
לְעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַמִּצְוֹת הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם:

6 כִּי־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּרָכְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לְךָ וְהִעֲבַטְתָּ גוֹיִם  
רַבִּים וְאֵתָהּ לֹא תַעֲבֹט וּמִשְׁלֹט בְּגוֹיִם רַבִּים וְכָךְ לֹא  
יִמְשְׁלוּ: (ס)

Rashi

כאשר דבר לך. והיכן דבר, ברוך אתה בעיר (לקמן כח, ג):

והעבטת. כל לשון הלואה כשנופל על המלוה נופל בלשון מפעיל, כגון והלוית, והעבטת, ואם היה אומר ועבטת, היה נופל על הלוה, כמו ולוית:

והעבטת גוים. יכול שתהא לזה מזה ומלוה לזה, תלמוד לומר ואתה לא תעבוט:

ומשלל בגוים רבים. יכול גוים אחרים מושלים עליך, תלמוד לומר ובך לא ימשולו:

If there should be someone destitute in  
your midst among one of your brothers  
in one of your cities, in your land that  
Adonoy, your God, is giving you; do not  
harden your heart and do not close  
your hand against your destitute  
brother.

7 כִּי־יִהְיֶה בְּךָ אֶבְיוֹן מֵאֶחָד אֶחָיֶךָ בְּאַרְצְךָ

to be alert

אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָּךְ לֹא תִאֲמָץ אֶת־לִבְּךָ

to jump

וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת־יָדְךָ מֵאֶחָד הָאֶבְיוֹן:

אֲרִי יְהִי בְּךָ מִסְכָּנָא מֵאֶחָד בְּחֻדָּא מִקְרִינִי  
בְּאַרְעֵךָ דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִי לָּךְ לֹא תִתְקַף יָת לִבְּךָ וְלֹא  
תִקְפֹּץ יָת יָדְךָ מֵאֶחָד מִסְכָּנָא

Rashi

כי יהיה בך אביון. התאב תאב קודם:

מאחד אחיד. אחיד מאביך קודם לאחיד מאמך:

שעריך. עניי עריך קודמין לעניי עיר אחרת:

לא תאמץ. יש לך אדם שמצטער אם יתן אם לא יתן, לכך נאמר לא תאמץ, יש לך אדם שפושט את ידו וקופצה, לכך נאמר  
ולא תקפוצ:

מאחיד האביון. אם לא תתן לו, סופך להיות אחיו של אביון:

Rather, you must surely open your  
hand generously to him, and you must  
surely extend a loan to him to cover the  
wants which he lacks.

8 כִּי־פָתַחַת תִּפְתָּח אֶת־יָדְךָ לּוֹ וְהֶעֱבַט תַּעֲבִיטֵנּוּ דִּי

lack

מִחְסָרֹו אֲשֶׁר יִחְסֹר לּוֹ:

אֵלָא מִפְּתַחַת תִּפְתָּח יָת יָדְךָ לֵה וְאוֹזְפָא תּוֹזְפִנָה כְּמַסַּת  
חֲסָרוֹנָה דִּי־חֲסִיר לֵה

Rashi

פתח תפתח. אפילו כמה פעמים:

כי פתח תפתח. הרי כי משמש בלשון אלא:

והעבט תעביטנו. אם לא רצה במתנה תן לו בהלוואה:

די מחסורו. ואי אתה מצווה להעשירו (כתובות סז):

אשר יחסר לו. אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו (שם):

לו. זו אשה, וכן הוא אומר אַעֲשֶׂה לוֹ עֵזר כְּנִגְדּוֹ (בראשית ב, יח) (שם):

Look out for yourself lest there be an evil thought in your mind, saying, "The seventh year is approaching, the shemitah year," and you will look askance at your destitute brother and will not give him; and if he cries out concerning you to Adonoy, you will be regarded as sinful.

אֶסְתַּמֵּר לָךְ דִּילְמָא יְהִי פִתְגָם עִם לִבְךָ בְּרָשָׁע לְמִימַר  
קָרִיבָא שְׁתָּא שְׁבִיעֵתָא שְׁתָּא דְשִׁמְטָתָא וְתַבְאֵשׁ עֵינְךָ  
בְּאַחוּיָךְ מִסְכָּנָא וְלֹא תִתֵּן לֵהּ וְיִקְרִי עָלֶיךָ קָדָם יְיָ וְיִהְיֶה  
בְּךָ חֹטָא

Rashi

וקרא עליך. יכול מצוה, תלמוד לומר ולא יקרא (לקמן כד, טו — ספרי קיז):

והיה בך חטא. מכל מקום, אפילו לא יקרא, א"כ למה נאמר וקרא עליך, ממהר אני ליפרע על ידי הקורא יותר ממי שאינו

קורא:

You must surely give him, and let your heart not hurt when you give him; for, as a consequence of this thing, Adonoy, your God, will bless you in all your work and in all your commerce.

מִתֵּן תִּתֵּן לֵהּ וְלֹא יִבְאֵשׁ לִבְךָ בְּמִתְּנָהּ לֵהּ אֲרִי בְּדִיל  
פִּתְגָמָא הָדִין יְבִרְכְּנָךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל עֹבְדְּךָ וּבְכָל  
אוֹשְׁטוֹת יָדְךָ

9 הַשְׁמֵר לָךְ פִּנְיָהֶיךָ דְּכָרְ עִם־לִבְּךָ בְּלִיעַל <sup>wickedness</sup> לְאִמֹר

קָרִיבָה שְׁנַת־הַשְּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה וְרָעָה עֵינְךָ בְּאַחוּיָךְ

הָאֲבִיוֹ וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עָלֶיךָ אֱלֹהֵי הָהָרָה וְיִהְיֶה בְּךָ

חֹטָא:

10 נִתְּוֹן תִּתֵּן לוֹ וְלֹא־יִרַע לְבָבְךָ בְּתִתְּנֵהּ לוֹ כִּי <sup>a</sup> בְּגִלְלִי <sup>circumstance</sup> |

הַדָּבָר הַזֶּה יְבָרְכְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־מַעֲשֶׂיךָ וּבְכָל

sending

מַשְׁלַח יְדֶךָ:

Rashi

נתון תתן לו. אפילו מאה פעמים:

לו. בינו ובינך:

כי בגלל הדבר. אפילו אמרת ליתן, אתה נוטל שכר האמירה עם שכר המעשה:

For the destitute will not cease to exist  
within the land; therefore I am  
commanding you saying, "Open your  
hand generously to your brother, to  
your indigent, and to your destitute in  
your land."

אָרִי לֹא יִפְסֹק מִסְכָּנָא מְגוּ אֶרְעָא עַל כֵּן אָנָּה  
מְפַקְדָךְ לְמִימַר מִפְתַּח תִּפְתַּח יֵת יָדְךָ לְאַחִיךָ לְעִנִּיךָ  
וּלְמִסְכָּנְךָ בְּאַרְעֶךָ

11 כִּי לֹא־יִחְדָּל אֶבְיוֹן מִקְרֵב הָאָרֶץ עַל־כֵּן אֲנִכִּי מְצֻוֶּה

לֵאמֹר פֹּתַח תִּפְתַּח אֶת־יָדְךָ לְאֶחִיךָ לְעִנִּיךָ וּלְאַבְיֹנְךָ

בְּאַרְצְךָ: (ס)

Rashi

על כן. מפני כן:

לאמר. (ספרי) עצה לטובתך אני מְשִׁיאָךְ (ספרי ק"ח):

לאחיד לעניך. לאיזה אח, לעני:

לעניך. ביו"ד אחד לשון עני אחד הוא, אבל ענייך בשני יודי"ן שני עניים:

If your brother—Jew or Jewess—is sold  
to you and he serves you six years; then  
in the seventh year you are to send him  
free from you.

אָרִי יִזְדָּבֵן לָךְ אַחִיךָ בֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל אוּ בֵּת יִשְׂרָאֵל  
וַיִּפְלְחֶנְךָ שִׁית שָׁנִים וּבִשְׁתָּא שְׁבִיעֶתָּא תִּפְטָרֶנָּה בֶּרֶךְ  
חֹרִין מֵעֶמְךָ

12 כִּי־יִמְכֹּר לָךְ אֶחִיךָ הָעֶבְרִי אוּ הָעֶבְרִיָּה וַעֲבָדְךָ שֵׁשׁ

שָׁנִים וּבִשְׁנָה הַשְּׁבִיעִת תִּשְׁלַחֲנוּ חָפְשִׁי מֵעִמְךָ:

free

Rashi

כי ימכר לך. על ידי אחרים, במכרוהו בית דין בגנבתו הכתוב מדבר (קידושין יד:), והרי כבר נאמר כי תקנה עֶבֶד עֶבְרִי (שמות  
כא, ב) ובמכרוהו בית דין הכתוב מדבר. אלא מפני שני דברים שנתחדשו כאן, אחד שכתוב או העבריה אף היא תצא בשש,

ולא שמכרוה בית דין שאין האמה נמכרת בגנבתה, שנאמר בגנבתו ולא בגנבתה (סוטה כג:), אלא בקטנה שמכרה אביה, ולמד כאן שאם יצאו שש שנים קודם שתביא סימנין, תצא, ועוד חידש כאן העניק תעניק:

When you send him free from you, do  
not send him away empty-handed.

13 וְכִי־תִשְׁלַחְנֻהוּ חֶפְשִׁי מֵעִמָּךְ לֹא תִשְׁלַחְנֻהוּ רִיקִים : empty-handed

וְאַרְי תִּפְטְרֶנָּה בְּר חוֹרִין מֵעִמָּךְ לֹא תִפְטְרֶנָּה רִיקָן

You must surely present him with a  
severance bonus from your flocks, and  
from your threshing area, and your  
wine cellar, whatever Adonoy, your  
God, has blessed you with are you to  
give him.

14 הָעֲנִיִּק תַעֲנִיֵּק לוֹ מִצֹּאֲנֶךָ וּמִגֶּרְנֶךָ וּמִיִּקְבֶּךָ to collar threshing floor winery

אֲשֶׁר בֵּרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִתֵּן־לוֹ:

אִפְרָשָׁא תִפְרֹשׁ לֵה מַעְנָךְ וּמֵאֲדָרְךָ וּמִמַּעְצָרְתְּךָ דִּי  
בְּרַכְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִתֵּן לֵה

Rashi

העניק תעניק. לשון עדי, בגובה ובמראית העין, דבר שיהא ניכר שהטיבות לו. ויש מפרשים לשון הטענה על צווארו: מצאנך מגרנך ומיקבך. יכול אין לי אלא אלו בלבד, תלמוד לומר אשר ברכך מכל מה שברכך בוראך. ולמה נאמרו אלו, מה אלו מיוחדים שהם בכלל ברכה, אף כל שהוא בכלל ברכה, יצאו פרדות. ולמדו רבותינו במסכת קידושין (יז) בגזירה שוה, כמה נותן לו מכל מין ומין:

Remember that you were a slave in the  
land of Egypt and Adonoy, your God,  
redeemed you; that is why I am  
commanding you this matter today.

15 וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפְדֶּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

עַל־כֵּן אֲנִכִּי מְצִוֶּה אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה הַיּוֹם:

וְתִדְפֹר אֲרִי עֶבְדָּא הוֹיָא בְּאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם וּפְרָקְךָ יְיָ  
אֱלֹהֶיךָ עַל כֵּן אֲנָא מְפַקְדֶּךָ יְת פְּתַגְמָא הַדִּין יוֹמָא דִּין

Rashi

וזכרת כי עבד היית. והענקתי ושנית ליך מביזת מצרים וביזת הים, אף אתה הענק ושנה לו:

Should he say to you, "I am not leaving you;" because he loves you and your household, for he has it good with you.

ויהי ארי יימר לך לא אפוק מעמך ארי רחמך וית

אנש ביתך ארי טב לה עמך

Take the awl and put it through his ear and the door, and he will become your perpetual slave. And do the same to your maid-servant as well.

ותסב ית מרצעא ותתן באדנה ובדשא ויהי לך עבד

פלח לעלם ואף לאמתך תעבד כן

16 וְהָיָה כִּי־יֹאמַר אֵלָיךְ לֹא אֵצֵא מֵעַמִּי כִּי אֶהְבֶּךָ

וְאֶת־בֵּיתְךָ כִּי־טוֹב לוֹ עִמִּי:

17 וְלָקַחְתָּ אֶת־הַמְרָצֵעַ <sup>awl</sup> וְנָתַתָּה בְּאָזְנוֹ וּבְדָלַת וְהָיָה לְךָ

עֶבֶד עוֹלָם וְאִף לְאִמְתְּךָ תַּעֲשֶׂה־כֵּן:

Rashi

עבד עולם. יכול כמשמעו, תלמוד לומר ושבבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו (ויקרא כה, י), הא למדת שאין זה אלא עולמו של יובל (מכילתא משפטים פב):

ואף לאמתך תעשה כן. הענק לה, יכול אף לרציעה השווה הכתוב אותה, תלמוד לומר ואם אמר יאמר העבד (שמות כא, ה), עבד נרצע ואין אמה נרצעת:

Let it not seem difficult to you when you send him free from you, for double the profit produced by the wage earner has he worked for you six years; and Adonoy, your God, will bless you in everything you do.

לא יקשי בעינך במפטרך יתה בר חורין מעמך ארי

על חד תרין כאגר אגירא פלחך שית שנין ויברכך יי

אלהך בכל די תעבד

18 לֹא־יִקְשֶׁה בְּעֵינֶיךָ בְּשַׁלְחֶךָ אֹתוֹ חֲפָזִי מֵעַמִּי כִּי מִשְׁנֶה

שָׂכָר שָׂכִיר <sup>hired worker</sup> עֶבְדְּךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבִרְכָּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

בְּכֹל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה: (פ)

Rashi

כי משנה שכר שכיר. מכאן אמרו, עבד עברי עובד בין ביום ובין בלילה, וזהו כפלים שבעבודת שכירי יום, ומהו עבודתו בלילה, רבו מוסר לו שפחה כנענית והולדות לאדון (קידושין טו.):

## שלישי

Every firstborn that is born in your cattle, and in your flocks—a male—you must consecrate to Adonoy, your God; you may not work with your first-born ox, or shear the first-born of your flocks.

כָּל בּוֹכֵרָא דִּי יִתְּלִיד בְּתוֹרָךְ וּבְעֶנְךָ דְּכָרִין תִּקְדִּישׁ קֳדָם  
יְיָ אֱלֹהֶךָ לֹא תַפְלַח בְּבוֹכֵרָא דְתוֹרָךְ וְלֹא תִגְזֹז בּוֹכֵרָא  
דְּעֶנְךָ

19 כָּל־הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יוֹלֵד בְּבִקְרֶךָ וּבְצֹאֲנֶךָ הַזָּכָר תִּקְדִּישׁ

to cut off לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹל בְּבִכְרְ שׁוֹרְךָ וְלֹא תִגְזֹז

בְּכוֹר צֹאֲנֶךָ:

Rashi

כל הבכור וגו' תקדיש. ובמקום אחר הוא אומר לא יקדיש, שנאמר אך בכור אשר יבכר לה' וגו' (ויקרא כז, כו), הא כיצד, אינו מקדישו לקרבן אחר וכאן למד שמצוה לומר הרי אתה קדוש לבכורה. דבר אחר, א"א לומר תקדיש שכבר נאמר לא יקדיש, וא"א לומר לא יקדיש שהרי כבר נאמר תקדיש, הא כיצד, מקדישו אתה הקדש עלוי, ונותן להקדש כפי טובת הנאה שבו (ערכין כט.).

לא תעבוד בבכור שורך ולא תגזז וגו'. אף החילוף למדו רבותינו שאסור (חולין קלז.), אלא שדבר הכתוב בהווה:

Before Adonoy, your God, you must eat it, each year, in the place that Adonoy chooses, you and your household.

קֳדָם יְיָ אֱלֹהֶךָ תִּיכַלְנָה שְׂתָא בְּשַׁתָּא בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֲי  
יְיָ אֶת וְאֶנְשׁ בֵּיתְךָ

20 לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֻנּוּ שְׁנָה בְּשָׁנָה בַּמָּקוֹם

אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה אֶתְּךָ וּבֵיתְךָ:

Rashi

לפני ה' אלהיך תאכלנו. לכהן הוא אומר, שכבר מצינו שהוא ממתנות כהונה אחד תם ואחד בעל מום, שנאמר ובשרם יהיה לך וגו' (במדבר יח, יח — בכורות כח.).

שנה בשנה. מכאן שאין משהין אותו יותר על שנתו, יכול יהא פסול משעברה שנתו, כבר הוקש למעשר, שנאמר ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך (לעיל יד, כג), מה מעשר שני אינו נפסל מִשְׁנָה לחברתה, אף בכור אינו נפסל, אלא שמצוה תוך שנתו:

שנה בשנה. אם שחטו בסוף שנתו, אוכלו אותו היום ויום אחד משנה אחרת, למד שנאכל לשני ימים ולילה אחד (שם כז: — ספרי קכה):

And if it has a blemish—if it is crippled or blind—or has any severe blemish, do not slaughter it to Adonoy, your God.

וְאִרִּי יְהִי בֵּהּ מוּמָא חָגִיר אֹו עֹוִיר כָּל מוֹם בֵּישׁ לֹא  
תִּכְסְּנָה קֶדֶם יְיָ אֱלֹהֶיךָ

21 וְכִי־יִהְיֶה בּוֹ מוֹם <sup>anything</sup> פֶּסַח אֹו עֹוִיר כָּל מוֹם רָע לֹא

תִּזְבְּחֶנּוּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ:

Rashi

מום. כלל:

פסח או עור. פרט:

כל מום רע. חזר וכלל, מה הפרט מפורש מום הגלוי ואינו חוזר, אף כל מום שבגלוי ואינו חוזר:

In your cities may you eat it; the ritually unclean and the clean together, like the deer and the gazelle.

בְּקִרְוֵיךָ תִּכְלֶנָּה מִסְּאָבָא וְדָכָא כְּחֵדָא כְּבִסְרָא טְבִיא  
וְאִילָא

22 בְּשָׁעָרֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יַחְדָּו כַּצִּבִּי וְכַאִיל:

Only, do not eat its blood; spill it like water on the ground.

לְחֹוד יֵת דָּמָה לֹא תִיכּוֹל עַל אֲרָעָא תִשְׁדֹּנָה כְּמִיא

23 רַק אֶת־דָּמוֹ לֹא תֹאכַל עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמַּיִם: (פ)

Rashi

רק את דמו לא תאכל. שלא תאמר הואיל וכולו היתר הבא מכלל איסור הוא, שהרי קדוש, ונשחט בחוץ בלא פדיון ונאכל,

יכול יהא אף הדם מותר, תלמוד לומר רק את דמו לא תאכל:

## רביעי

## דברים 16

Take heed of the month of spring, when  
you will celebrate Pesach for Adonoy  
your God; for in the month of spring  
Adonoy, your God, took you out from  
Egypt at night.

1 שְׁמוֹר אֶת־חֹדֶשׁ הַאֲבִיב וְעָשִׂיתָ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ <sup>spring</sup>

כִּי בְחֹדֶשׁ הַאֲבִיב הוֹצִיאָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם

לַיְלָה:

טַר יֵת יִרְחָא דְאֲבִיבָא וְתַעֲבַד פֶּסַחא קֳדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ  
אַרִי בִירְחָא דְאֲבִיבָא אַפְקֹךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם וְעַבַּד  
לֶךְ נִסִּין בְּלַיְלָא

Rashi

שמור את חודש האביב. מקודם בואו שמור שיהא ראוי לאביב, להקריב בו את מנחת העומר, ואם לאו עֲבַר את השנה:  
ממצרים לילה. והלא ביום יצאו, שנאמר מִמִּצְרַת הַפֶּסַח יֵצְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וגו' (במדבר לג, ג), אלא לפי שבלילה נתן להם  
פרעה רשות לצאת, שנאמר וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לַיְלָה וגו' (שמות יב, לא):

You shall slaughter the pesach-offering  
to Adonoy, your God, flocks of  
ruminants and cattle in the place that  
Adonoy chooses to house His Presence  
there.

2 וּזְבַחְתָּ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר בַּמָּקוֹם

אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם:

וְתַפּוֹס פֶּסַחא קֳדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִן בְּנֵי עֲנָא וְנִכְסֵת  
קוֹדֶשִׁיא מִן תּוֹרֵי בְּאִתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יְיָ לְאִשְׁרָאָה  
שְׂכִנְתָּהּ תַּמָּן

Rashi

וזבחת פסח לה' אלהיך צאן. שנאמר מן הכבשים ומן העזים תקחו (שמות יב, ה):  
ובקר. תזבח לחגיגה (ספרי קכט), שאם נמנו על הפסח חבורה מרובה, מביאים עמו חגיגה כדי שיהא נאכל על השוכע  
(פסחים ע.). ועוד למדו רבותינו דברים הרבה מפסוק זה:

Do not eat chometz on it; seven days are you to eat on it matzos, bread of anguish; since in haste you left the land of Egypt, so that you remember the day of your exodus from the land of Egypt all the days of your life.

לֹא תִיכּוֹל עָלוּהִי חֲמִיעַ שִׁבְעַת יָמִין תִּיכּוֹל עָלוּהִי  
פֶּטִיר לֶחֶם עֲנִי אֲרִי בִבְהִילוֹ נִפְקָתָא מֵאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם  
בְּדִיל דְּתִזְכֹּר יְת יוֹמָא מִפְקָד מֵאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם כָּל יוֹמֵי  
חַיֵּיךְ

3 לֹא-תֹאכַל עָלָיו חֲמִץ <sup>ferment</sup> שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל-עָלָיו  
מִצּוֹת לֶחֶם עֲנִי כִי בְחֶפְזוֹן <sup>haste</sup> יֵצְאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם  
לִמְעַן תִּזְכֹּר אֶת-יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי  
חַיֶּיךָ:

Rashi

לחם עני. לחם שמזכיר את העוני שנתענו במצרים:  
כי בחפזון יצאת. ולא הספיק בצק להחמיץ, וזה יהיה לך לזכרון, וחפזון לא שלך היה, אלא של מצרים, שכן הוא אומר וַתֵּצֵא  
מִצְרַיִם עַל הָעָם וְגו' (שמות יב, לג):  
למען תזכר. על ידי אכילת הפסח והמצה, את יום צאתך:

## חמישי

And no sourdough of yours may be seen in all of your boundary seven days; and none of the flesh may remain overnight which you slaughtered towards the evening of the first day—until morning.

וְלֹא יִתְחַזֵּי לְךָ חֶמֶר בְּכָל תְּחוּמְךָ שִׁבְעַת יוֹמִין וְלֹא  
יִבֵּית מִן בֶּסֶרָא דִּי תְכוֹס בְּרִמְשָׁא בְיוֹמָא קֳדָמָא  
לְצַפְרָא

4 וְלֹא-יִרְאָה לְךָ שְׂאֵר בְּכָל-גְּבֻלְךָ שִׁבְעַת יָמִים וְלֹא-יָלִין  
מִזֶּה-בָּשָׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בָּעֶרֶב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לַבֹּקֶר:

Rashi

ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר. אזהרה למותיר בפסח דורות, לפי שלא נאמר אלא בפסח מצרים, ויום ראשון האמור כאן הוא י"ד בניסן, כמה דאת אמר אף ביום הראשון תשפיתו שאר מבתים (שמות יב, טו), ולפי שנסתלק הכתוב מענינו של פסח והתחיל לדבר בחקות שבעת ימים כגון שבעת ימים תאכל עליו מצות ולא יראה לך שאור בכל גבולך, הוצרך לפרש באיזו זביחה הוא מזהיר, שאם כתב ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב לבקר, הייתי אומר שלמים הנשחטים כל שבעה, כולן בבל תותירו ואינן נאכלין אלא ליום ולילה, לכך כתב בערב ביום הראשון. דבר אחר, בחגיגת י"ד הכתוב מדבר, ולמד עליה שנאכלת לשני ימים, והראשון האמור כאן, ביו"ט הראשון הכתוב מדבר, וכן משמעות המקרא, בשר חגיגה אשר תזבח בערב, לא ילין ביו"ט הראשון עד בקרו של שני, אבל נאכלת היא בארבעה עשר ובט"ו, וכך היא שנויה במסכת פסחים (עא:):

You are forbidden to slaughter the  
pesach in any of your cities that  
Adonoy, your God, is giving you.

5 לא תוכל לזבח את־הפסח באחד שעריך אשר־יהיה

אלהיך נתן לך:

לית לך רשו למכס ית פסחא בחדא מקרויך די  
אלהיך יהב לך

Solely in the place that Adonoy, your  
God, chooses to house His Presence,  
there will you slaughter the pesach  
towards the afternoon, at sunset, at the  
time you left Egypt.

6 כי אם־אל־המקום אשר־יבחר יהוה אלהיך לשכון

שמו שם תזבח את־הפסח בערב כבוא השמש מועד

צאתך ממצרים:

אלהו לאתרא די יתריי יי אלהיך לאשראה שכתה  
תמן תכוס ית פסחא ברמשא כמעל שמשא זמן  
מפקד ממצרים

Rashi

בערב כבוא השמש מועד צאתך ממצרים. הרי שלשה זמנים חלוקים, בערב משש שעות ולמעלה זבחהו, וכבוא השמש תאכלהו, ומועד צאתך אתה שורפהו, כלומר נעשה נותר ויצא לבית השריפה (ספרי קלג):

You shall cook [it] and eat [it] in the  
place that Adonoy, your God, chooses;  
and you may depart in the morning  
and go to your residence.

7 וּבִשְׁלָתָּהּ וְאָכַלְתָּ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ <sup>properly</sup>

וּפָנִיתָ בַּבֹּקֶר וְהִלַּכְתָּ לְאֵהְלֶיךָ:

וּתְבַשֵּׁל וְתִיכּוֹל בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בֵּיהּ וְתִתְּפְנִי  
בְּצַפְרָא וְתִתְּהִי לְקִרְוִיךָ

Rashi

ובשלת. זהו צלי אש, שאף הוא קרוי בישול:

ופנית בבקר. לבקרו של שני, מלמד שטעון לינה ליל של מוצאי יו"ט (ספרי קלד — חגיגה יז.):

For six days you shall eat matzos, and  
on the seventh day, is one of withdrawal  
for the sake of Adonoy, your God, do  
not do work.

8 שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי <sup>an assembly</sup> עֲצֶרֶת

לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה: (ס)

שֵׁשֶׁת יוֹמִין תִּיכּוֹל פְּטִירָא וּבִיּוֹמָא שְׁבִיעָאָה כְּנֶשׁ קָדָם  
יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד עֲבִידָא

Rashi

ששת ימים תאכל מצות. ובמקום אחר הוא אומר שְׁבַעַת יָמִים (שמות יב, טו), שבעה מן הישן וששה מן החדש. דבר אחר,

למד על אכילת מצה בשביעי שאינה חובה, ומכאן אתה למד לששת ימים, שהרי שביעי בכלל היה, ויצא מן הכלל ללמד

שאין אכילת מצה בו חובה אלא רשות, ולא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא, מה שביעי רשות אף כולם

רשות, חוץ מלילה הראשון שהכתוב קבעו חובה, שנאמר בְּעָרֵב תֹּאכְלוּ מִצָּת (שם יח — פסחים קכ.):

עצרת לה' אלהיך. עצור עצמך מן המלאכה. דבר אחר, כְּנוּפְיָא של מאכל ומשתה, לשון נַעֲצָרָה נָא אוֹתָךְ (שופטים יג, טו):

## שישי

Seven weeks count for yourself; from the time the sickle begins felling the standing grain, begin to count seven weeks.

9 שְׁבַעָה שָׁבָעַת תִּסְפְּרֶנָּה מֵהַחֵל חֶרְמֶשׁ <sup>sickle</sup> <sup>week</sup> <sup>she stood up</sup>  
בְּקִמָּה תֵּחֵל לִסְפֹּר שְׁבַעָה שָׁבָעוֹת:

שְׁבַעָה שָׁבָעוּעִין תִּמְנֶי לָךְ מִדְּשִׁרְיֹת מַגְלָא בְּחֻצָּה  
עוֹמְרָא דְאַרְמוּתָּא תִּשְׁרִי לְמִמְנִי שְׁבַעָה שָׁבָעוּעִין

Rashi

מהחל חרמש בקמה. משנקצר העומר, שהוא ראשית הקציר (ספרי קלו):

You are to celebrate the festival of Shovuos for Adonoy, your God, to the fullness of your open-handed gift that you can give, as Adonoy, your God, has blessed you.

10 וַעֲשִׂיתָ חֵג שָׁבָעוֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מִסֹּת נִדְבַת יָדְךָ <sup>abundance</sup>  
אֲשֶׁר תִּתֶּן כְּאֲשֶׁר יְבָרְכֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

וְתַעֲבֹד חֵגָא דְשָׁבָעִיא קֳדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִסֹּת נִדְבַת יָדְךָ  
דִּי תִתֵּן כְּמָא דִּי יְבָרְכְנָךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ

Rashi

מסת נדבת ידך. די נדבת ידך, הכל לפי הברכה, הבא שלמי שמחה, וקדש קרואים לאכול:

You are to rejoice in the presence of  
Adonoy, your God—you, and your son  
and your daughter, and your male slave  
and your female slave, and the Levite  
who is in your city, and the proselyte,  
and the orphan and the widow who are  
among you—in the place that Adonoy,  
your God, chooses to house His  
Presence there.

וְתִחַדִּי קֶדֶם יְיָ אֱלֹהֶיךָ אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ  
וְלוֹאָה דִּי בְּקִרְוֶיךָ וְגִיּוֹרָא וְיִתְמָא וְאַרְמָלָא דִּי בִּינְךָ  
בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְאַשְׁרָאָה שְׂכֵנִתָּהּ תִּמְן

Rashi

והלוי והגר והיתום והאלמנה. ארבעה שלי כנגד ארבעה שלך, בנך ובתך ועבדך ואמתך, אם אתה משמח את שלי אני משמח את שלך:

Remember that you were a slave in  
Egypt; you are to guard and celebrate  
these statutes.

וְתִדְּבַר אָרִי עֲבָדָא הָוִיתָא בְּמִצְרַיִם וְתִטֵּר וְתַעֲבֹד יְיָ  
קִימָא קְאֵלִין

Rashi

וזכרת כי עבד היית וגו'. על מנת כן פדיתך שתשמור ותעשה את החקים האלה:

11 וְשִׂמְחָתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ  
וְאִמְתְּךָ וְהַלְוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְהַגֵּר וְהַיְתוֹם וְהָאֵלְמָנָה  
אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁכְּוֹ  
שְׁמוֹ שָׁם:

12 וְזָכַרְתָּ כִּי־עָבַד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וְשִׁמְרָתָּ וַעֲשִׂיתָ  
אֶת־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה: (פ)

## שביעי

The festival of Sukkos celebrate for yourself seven days, when you harvest your threshing-floor and your wine-press.

חגא דמטליא תעבד לך שבועא יומין במכנשך מאדך  
וממעצרתך

13 חג הסוכה תעשה לך שבועת ימים באספך  
booth  
threshing floor  
winery  
ומיקבך :

Rashi  
באספך. בזמן האסיף שאתה מכניס לבית פירות הקיץ. דבר אחר באספך מגרנך ומיקבך, למד שמסככין את הסוכה בפסולת גורן ויקב (סוכה יב.).

You are to rejoice during your festival—you and your son and your daughter, and your male slave and your female slave, and the Levite and the proselyte, and the orphan and the widow who are in your city.

ותחדו בחגך את ובך ובתך ועבדך ואמך ולואה  
וגיורא ויתמא וארמלא די בקרניך

14 ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמך והלוי  
והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך:

Seven days are you to be festive for Adonoy, your God, in the place Adonoy chooses, for Adonoy, your God, will bless you in all your produce and in all your endeavors; and you shall experience pure joy.

שבועא יומין תחוג קדם יי אלהך באתרא די יתריי  
ארי יברכנך יי אלהך בכל עלותך ובכל עובדי ידך  
ותהי ברם חדי

15 שבועת ימים תחג ליהנה אלהיך במקום  
properly  
אשר יבחר יהוה כי יברכך יהוה אלהיך בכל תבואתך  
ובכל מעשה ידיך והיית אף שמח:

Rashi

והיית אך שמח. לפי פשוטו אין זה לשון צווי אלא לשון הבטחה, ולפי תלמודו (שם מח.) למדו מכאן, לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה:

Three times a year are all your males to be seen in the presence of Adonoy, your God, in the place that He chooses—in the festival of Matzos, and on the festival of Shovuos, and on the festival of Sukkos—and he shall not appear in the presence of Adonoy empty-handed.

תלת זמנין בשתא יתחזי כל זכור קדם יי אלהיך  
באתרא די יתריצי בחגא דפטיריא ובחגא דשבועיא  
ובחגא דמטליא ולא יתחזי קדם יי ריקנון

16 שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים | בְּשָׁנָה יֵרָאֶה כָּל־זָכוֹר<sup>a male</sup> אֶת־פָּנָיו |

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג

הַשְּׁבֻעֹת וּבְחַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יֵרָאֶה אֶת־פָּנָיו יְהוָה<sup>week</sup>

empty-  
handed  
: רִיקָם

Rashi  
ולא יראה את פני ה' ריקם. אלא הבא עולות ראיה ושלמי חגיגה:

Everyone according to the gift appropriate to his means, according to the blessing of Adonoy, your God, that He gave you.

גבר כמתנת ידו ככרפתא דיי אלהיך די יהב לך:

ססס

17 אִישׁ כַּמְתֵּנֶת יָדוֹ כְּכֹרֶכֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ:

(ס)

Rashi  
איש כמתנת ידו. מי שיש לו אוכלין הרבה ונכסים מרובים, יביא עולות מרובות ושלמים מרובים (חגיגה ח:):

I Kings 8:54-66

## הפטרה — מלכים א

## הפטרה

## מלכים א 8

And when Shlomo finished praying to Adonoy, this entire prayer and plea, he got up from before the Altar of Adonoy, from kneeling on his knees, and his hands spread heavenward.

And he stood and blessed the entire congregation of Yisroel in a loud voice, saying.

“Blessed is Adonoy who has given respite to His people, Yisroel, like all that He had said; not one thing was lacking [in fulfillment] from all His good words that He spoke through the hand of Moshe, His servant.

May Adonoy, our God be with us as He was with our fathers; may He not leave us and not reject us.

54 וַיְהִי | כְּכִלּוֹת שְׁלֹמֹה לְהִתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה אֵת

כָּל־הִתְפִּלָּה וְהִתְחִנָּה הַזֹּאת קָם מִלִּפְנֵי מִזְבֵּחַ יְהוָה

to bend the  
knee

מִכְרָעַ עַל־בִּרְכָיו וְכַפָּיו פְּרִשׁוֹת הַשָּׁמַיִם:

55 וַיַּעֲמֵד וַיְבָרֵךְ אֵת כָּל־קֹהֵל יִשְׂרָאֵל קוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר:

56 בָּרוּךְ יְהוָה אֲשֶׁר נָתַן מְנוּחָה <sup>rest</sup> לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל כָּכָל

אֲשֶׁר דִּבֶּר לֹא־נִפְּל דְּבַר אֶחָד מִכָּל דְּבָרוֹ הַטּוֹב אֲשֶׁר

דִּבֶּר בְּיַד מֹשֶׁה עַבְדּוֹ:

57 יְהִי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עִמָּנוּ כְּאֲשֶׁר הָיָה עִם־אֲבוֹתֵינוּ

properly

אֶל־יַעֲזֹבֵנוּ וְאֶל־יִטְשֵׁנוּ :

May he turn our hearts to Him; to walk  
in all His ways, to preserve His Mitzvos,  
His statutes and His judgements that  
He commanded our fathers.

And may these words of mine that I  
have pleaded before Adonoy, be near to  
Adonoy, our God day and night, to do  
justice to His servant, and the justice of  
His people, Yisroel, fulfilling the need  
of each day, on that day.

So that all the peoples of the earth will  
know that Adonoy is God, there is  
nothing else.

And may your hearts be completely  
whole with Adonoy, our God, to follow  
His statutes and to preserve His  
mitzvos, as they are this day."

And the king and all of Yisroel with  
him sacrificed sacrifices to Adonoy.

And Shlomo sacrificed peace-offerings  
that he sacrificed to Adonoy [consisting  
of] twenty two thousand oxen, and one  
hundred twenty thousand sheep, and  
[with this] the House of Adonoy was  
dedicated by the king and all of Bnei  
Yisroel.

58 לְהִטּוֹת לְבַבְנוּ אֵלָיו לֵלְכֶת בְּכָל־דַּרְכָּיו וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו

וְחֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו אֲשֶׁר צִוָּה אֶת־אֲבוֹתֵינוּ:

59 וַיְהִיו דְּבָרֵי אֱלֹהִים אֲשֶׁר הִתְחַנֵּנְתִּי לִפְנֵי יְהוָה קִרְבִּים

אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יוֹמָם <sup>by day</sup> וְלַיְלָה לַעֲשׂוֹת | מִשְׁפָּט

עֲבֹדוֹ וּמִשְׁפָּט עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ:

60 לְמַעַן דַּעַת כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים אֵין

עוֹד:

61 וַהֲיָה לְבַבְכֶּם שְׁלֵם עִם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לֵלְכֶת בְּחֻקָּיו

וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו כִּי־זֶה הֵוא:

62 וַהֲמִלֹךְ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עַמּוֹ זִבְחִים זָבַח לִפְנֵי יְהוָה:

63 וַיִּזְבַּח שְׁלֹמֹה אֶת זִבְחֵי הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר זָבַח לַיהוָה

בְּקָר עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם אֵלֶף וְצֹאן מֵאָה וְעֶשְׂרִים אֵלֶף

וַיִּחְנְכוּ <sup>properly</sup> אֶת־בֵּית יְהוָה הַמִּלֹךְ וְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

On that day the king sanctified the inside of the Courtyard that was in front of the House of Adonoy, for there he offered burnt-offerings, and meal-offerings, and the fat of the peace offerings, for the Copper Altar that was before Adonoy was too small to contain the burnt-offerings and the meal-offerings and the fat of the peace offerings.

And Shlomo celebrated the chag at that time, and all of Yisroel were with him, a huge congregation, [stretching] from the entrance of Chamos to the Brook of Egypt, in the presence of Adonoy, our God, [lasting] seven days and seven [more] days, a total of fourteen days.

On the eighth day, he sent the people off and they blessed the king, and they returned to their homes happy and with good hearts [spirits], for all the goodness that Adonoy had done for Dovid, His servant and for Yisroel, His people.

64 בַּיּוֹם הַהוּא קִדֵּשׁ הַמֶּלֶךְ אֶת־תּוֹךְ הַחֲצַר אֲשֶׁר לִפְנֵי

בֵּית־יְהוָה כִּי־עָשָׂה שָׁם אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת־

חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים כִּי־מִזְבֵּחַ הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה

קָטָן מִהַכִּיל אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת חֶלְבֵי

הַשְּׁלָמִים:

65 וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה בָּעֵת־הַהִיא | אֶת־הַחֹג וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ

קָהָל גָּדוֹל מִלְּבֹא חֲמַת | עַד־נַחַל מִצְרַיִם לִפְנֵי יְהוָה

אֲלֵהֵינוּ שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם:

66 בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי שָׁלַח אֶת־הָעָם וַיְבָרְכוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֵּלְכוּ

לְאַהֲלֵיהֶם שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי לֵב עַל כָּל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר

עָשָׂה יְהוָה לְדָוִד עַבְדּוֹ וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ: